

کمپین مبارزه با نشر جعلیات

گفت‌وگو با نازنین توتونچیان دبیر ادبیات
و مدیر «کمپین مبارزه با نشر جعلیات»

شکوفه راستگوجهرمی
دبیر شیمی شیراز

نحوه کارشان بیشتر آشنا شوم. شماره تلفن مدیر کمپین را از گرداننده صفحه اینستاگرام گرفتیم و از طریق یکی از شبکه‌های اجتماعی با او تماس برقرار کردم. وقتی متوجه شدم که مدیر این کمپین، یکی از معلمان ادبیات دبیرستان است، که با همکاری دوستان و دانش‌آموزانش این حرکت زیبا را شروع کرده است، بسیار احساس غرور کردم و خواستم که برای آشنایی بیشتر مصاحبه‌ای داشته باشیم.

■ خود را معرفی کنید و از تحصیلات، شغل و دغدغه‌هایتان بر ایمان بگویید.

■ نازنین توتونچیان، کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، دبیر ادبیات و مدیر «کمپین مبارزه با نشر جعلیات» هستیم. ادبیات فارسی در سال سوم دبیرستان درالمپیاد ادبی شرکت کردم که موفق به کسب مدال برنز شدم. هم‌اکنون نیز در دبیرستان‌های شهر تهران و کرج تدریس می‌کنم. گذشته از تدریس و تحقیق، دغدغه این روزهای من و همکارانم در کمپین، مبارزه با اشاعه اشعار و متون جعلی به خصوص در فضای مجازی است.

■ انگیزه شما از راه‌اندازی «کمپین مبارزه با نشر جعلیات» چه بوده است؟
■ فضای مجازی در کنار همه خوبی‌هایی که دارد، مسائلی

ورود شبکه‌های اجتماعی به زندگی ما در چند سال اخیر باعث تسهیل در اطلاع‌رسانی شده اما معضلاتی نیز به همراه داشته است. یکی از این معضلات، بازار داغ جملات قصار «من در آوردی» و اشعار و متون ادبی است که به بزرگان ادب ایران و جهان نسبت داده می‌شود. دیدن این‌گونه پیام‌ها برای اهالی فرهنگ و ادب دردآور است. از سویی، ناتوانی کاربران شبکه‌های اجتماعی از تشخیص جعلی یا واقعی بودن بسیاری متون و ناآگاهی آنان در این زمینه باعث رونق بازار این جملات و شعرها شده است. اخیراً در اینستاگرام با صفحه جالبی با عنوان «کمپین مبارزه با نشر جعلیات» برخورد کردم. در این صفحه،

جملات ادبی و اشعار منتسب به بزرگان همراه با مهر جعلی معرفی شده بود. بعضی از این مطالب را نیز همراه با اسم واقعی شاعر یا نویسنده با مهر اصلی منتشر کرده بودند. طراحی زیبا و ایده‌قشنگ گردانندگان صفحه حاکی از حضور افرادی فرهیخته و اهل ذوق در پشت ماجرا بود. آن‌ها خود را این‌گونه معرفی کرده بودند: «گروه حاضر به منظور مبارزه با نشر سخنان و اشعار جعلی در فضای مجازی شکل گرفته است. هدف از ایجاد این گروه، فرهنگ‌سازی نشر اطلاعات در دنیای مجازی، ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی و شفاف‌سازی در مورد جعلیات انتشار یافته است.» از طریق صفحه اینستاگرام برای آن‌ها پیام گذاشتم و خواستم با

عهده‌دار مسئولیت طراحی لوگو، قالب و... هستند.

■ مطالب را چگونه جمع‌آوری و به اصلی و فرعی تقسیم می‌کنید؟

□ متن مشکوک در گروه قرار می‌گیرد و کارشناسان، اصلی یا جعلی بودن آن را بررسی می‌کنند. پس از بررسی، به‌خصوص اگر جعلی بودن متن محرز شود، متن در قالب (فرمت) مخصوص کمپین قرار می‌گیرد و منتشر می‌شود. آثار بسیاری از شاعران و نویسندگانی که این متن‌ها به آن‌ها منتسب می‌شود، در دسترس است و با مراجعه به این آثار می‌توان جعلی یا اصلی بودن مطلب را تشخیص داد، اما متأسفانه همیشه امکان پیدا کردن نویسنده حقیقی وجود ندارد؛ چرا که بیشتر متون جعلی را افراد گمنام و فاقد آثار چاپ شده (قابل مراجعه) می‌نویسند و در مواردی نیز به عمد (مثلاً برای جلب توجه مخاطبان یا افزایش بازدیدکنندگان و ...) نام شاعر یا نویسنده مشهور دیگری را بر نوشته‌های خود می‌زنند.

■ در صفحه اینستاگرام کمپین دیدم که مطالب را به شکل خاصی با مهر جعلی یا اصلی طراحی کرده‌اید. اگر ممکن است در مورد این طراحی و قالب بیشتر توضیح دهید.

□ بله. قالب‌ها به‌نوعی هویت کمپین هستند و در آغاز کار با همکاری گرافیست‌های گروه طراحی شده‌اند. ارتباط ما با مخاطبان از طریق همین لوگو و مهر جعلی/اصلی و قالب مخصوص کمپین است. با ادامه فعالیت گروه، مخاطبان کم‌کم دارند به ما اعتماد می‌کنند و معنای منتشر شدن متنی در قالب مخصوص کمپین به معنای اطمینان از بررسی شدن آن است.

■ این کمپین در کدام شبکه‌های مجازی فعالیت دارد و نحوه استقبال از آن چگونه بوده است؟

□ کمپین مبارزه با نشر جعلیات در اکثر شبکه‌های مجازی حضور فعال دارد؛ به‌خصوص صفحه اینستاگرام و کانال تلگرام کمپین با استقبال بسیار خوبی مواجه شده است و مخاطبان بسیاری دارد. افراد علاقه‌مند می‌توانند

پیش می‌آورد که حقیقتاً تأسف‌بار است؛ نمونه‌ای از آن همین موضوع پخش اشعار و متون سست و پراشته‌بانه نام بزرگان ادبیات فارسی است. ناآگاهی و بی‌اطلاعی افراد جامعه از ادبیات فارسی از سویی باعث گسترش هر چه بیشتر این جعلیات می‌شود و از سوی دیگر، مطلعان از ادبیات این سرزمین را شگفت‌زده و مستأصل می‌سازد. تکرار مداوم مشت‌متون کم‌ارزش به نام شاعران و نویسندگان مطرح معاصر در فضای مجازی و البته دلسوزی دانشجویان ادبیات فارسی و تاریخ‌انگیزه‌های برای ایجاد کمپین شد. از آنجا که سرعت و دامنه انتشار این متون در جهان مجازی بسیار زیاد است و متأسفانه این متن‌ها مخاطبان میلیونی دارند، ضرورت داشت که هر چه سریع‌تر اقدامی برای مبارزه با آن صورت گیرد.

■ اعضای اصلی این کمپین چه کسانی هستند؟

□ اعضای این کمپین بیشتر دانشجویان علوم انسانی به‌ویژه ادبیات فارسی و تاریخ هستند. البته همه علاقه‌مندان در صورت تمایل می‌توانند در آن حضور فعال داشته باشند. در حال حاضر تعدادی از دانش‌آموزان دبیرستانی نیز که دغدغه ادبیات و فرهنگ دارند، از فعال‌ترین اعضای کمپین هستند. جا دارد از همکاران گرامی به‌ویژه فهیمه موسوی، نجمه قنبری، آزاده شریفی، لیلی و رهام، مجتبی موسی‌نژاد و دانش‌آموزان فعال گروه رحمان ناصری و مریم صباغی تشکر کنم.

■ حتماً در این فعالیت گروهی، به نحوی تقسیم کار انجام گرفته است؛ لطفاً در این مورد بیشتر توضیح دهید.

□ تقسیم کار در این مجموعه به این صورت است که هر کس به میزان اطلاعات و تخصص خود در بررسی مطالب جعلی کمک می‌کند. برای مثال، خانم آیه امین‌پور فرزند مرحوم قیصر امین‌پور، وظیفه بررسی اشعار قیصر امین‌پور را برعهده دارد و همچنین پرستو خوش‌فکر فقط اشعار مربوط به شاملو و متن‌های مربوط به دولت‌آبادی را بررسی می‌کند. افرادی نیز عهده‌دار تایپ اشعار و متون در قالب مخصوص کمپین هستند. علاوه بر این، اعضای که در زمینه طراحی و گرافیک تخصص خاصی دارند،

با پیوستن به کانال، تلگرام و یا صفحه اینستاگرام کمپین از درستی اشعار و متن‌های منتشر شده در فضای مجازی اطمینان حاصل کنند و یا متون و اشعار مشکوک را برای بررسی بیشتر به ایمیل کمپین بفرستند. همچنین کمپین مبارزه با نشر جعلیات مشتاقانه منتظر انتقادات و پیشنهادهای سازنده از سوی مخاطبان خود است.

بهترین راه برای پرورش دانش‌آموزان مسئول، تشویق آن‌ها به مطالعه است. همچنین توضیح و شرح این‌گونه معضلات در جامعه و یادآوری صدمات آن می‌تواند حساسیت دانش‌آموزان را به این موضوعات برانگیزد. و شرکت دادن دانش‌آموزان در این‌گونه برنامه‌های کاربردی نیز باعث افزایش انگیزه آن‌ها می‌شود.

■ به نظر شما دلیل رواج چنین پدیده‌ای در این حجم وسیع چیست؟

■ مهم‌ترین دلیل نشر جعلیات، ناآگاهی و نداشتن مطالعه است. همچنین فرهنگ استفاده از رسانه‌های مجازی هنوز به‌طور کامل شکل نگرفته است و نهادهای نظارت بر محتوای این فضاها بسیار معدود و کم فعالیت‌اند. در مورد انتشار مطالب در دنیای مجازی باید فرهنگ‌سازی صورت گیرد؛ به طوری که هیچ متن و شعری بدون بررسی و اطمینان از صحت انتساب آن منتشر نشود.

■ آیا سر کلاس هم درباره شیوع جعلیات در فضای مجازی با دانش‌آموزان صحبت می‌کنید؟ بهترین روش برای تربیت دانش‌آموزانی که در این‌گونه موارد احساس مسئولیت کنند، چیست؟
 ■ بله همه اعضای کمپین اعم از معلم و دانش‌آموز و ... مدام در حال اصلاح کردن و تذکر دادن‌اند. بارها برای خود من

پیش آمده است که از دانش‌آموزان خواسته‌ام از اشعار و نوشته‌های بزرگان سرکلاس بخوانند. اما نمونه‌هایی از همین متن‌های منسوب و جعلی را آورده و خوانده‌اند. در یکی از کلاس‌ها پس از معرفی این پدیده و کمپین، از دانش‌آموزان خواستم تحقیق آماری انجام بدهند. دانش‌آموزان پرسش‌نامه‌ای درباره شناخت صحیح بزرگان ادبیات ایران و جهان و آثارشان طراحی و پخش کردند و در نهایت، خودشان به این نتیجه رسیدند که هم مدرسه‌ای‌هایشان تا چه حد با ادبیات فارسی بیگانه‌اند و مطالعات آن‌ها محدود به اطلاعات منتشر شده در همین شبکه‌های مجازی است.

■ فعالیت‌های شما تاکنون چه نتایج و بازخوردهایی داشته است؟ برخی هنوز معتقدند که مهم زیبایی اثر است و اهمیتی ندارد که نویسنده آن چه کسی است.

نظر شما در این باره چیست؟

■ خوشبختانه تاکنون استقبال خوبی از اقدامات کمپین به عمل آمده است. البته هنوز خیلی‌ها فکر می‌کنند که مشخص شدن نویسنده حقیقی متن‌ها مهم نیست بلکه مهم این است که این متن‌ها دلنشین و قشنگ‌اند.

متأسفانه این طرز تفکر موجب گسترش بیشتر نشر جعلیات می‌شود. به‌علاوه، چنین کاری به هیچ وجه اخلاقی نیست و حقوق مؤلفان را نیز تضییع می‌کند. به‌نظر می‌رسد جملاتی چون «مهم خود متن است نه نویسنده آن»، توجیهی است از طرف کسانی که غیرمسئولانه، اشعار و متون جعلی را منتشر می‌کنند.

من و همکارانم مدام در حال تذکر این نکته هستیم که اگر نویسنده مهم نیست، پس لطفاً نام او را حذف و مطلب را کپی (و نه بازفرستی یا فوروارد) کنید. واقعیت این است که در جهان مجازی از این اسم‌ها برای جلب توجه خواننده

سوءاستفاده می‌شود.

با این حال، بسیاری نیز واکنش بسیار مثبتی به فعالیت‌های کمپین نشان داده‌اند. برخی آثاری را برای بررسی به ما ارجاع می‌دهند. بسیاری به صورت خودجوش مطالب کمپین را در گروه‌های مجازی و رسانه‌هایی مانند فیس‌بوک و اینستاگرام و ... منتشر می‌کنند. خوشحال و شاکریم که دست‌کم حساسیت برخی مخاطبان جهان مجازی را برانگیخته‌ایم.

■ باز هم از همکاری شما سپاسگزارم و برای شما و همکارانتان آرزوی موفقیت می‌کنم.

افراد علاقه‌مند می‌توانند با پیوستن به کانال تلگرام و یا صفحه اینستاگرام کمپین، از درستی اشعار و متن‌های منتشر شده در فضای مجازی اطمینان حاصل کنند و یا متون و اشعار مشکوک را برای بررسی کمپین بفرستند

